

Η μελέτη των δευτερευουσών προτάσεων στα αρχαία ελληνικά μας οδηγεί στο συμπέρασμα ότι συγκεκριμένες λέξεις ή σύνδεσμοί εισάγουν περισσότερες από μία προτάσεις.

Λέξεις που εισάγουν περισσότερα από ένα είδη δευτερευουσών προτάσεων είναι οι εξής:

1. ὅτι

Εισάγει προτάσεις:

α) Ειδικές, μετά από ρήματα λεκτικά, δοξαστικά, αισθητικά, δηλωτικά, γνωστικά κ.α. Δηλώνει αντικειμενική κρίση.
π.χ. Ὁρᾶς ὅτι οὐ πρῶτος αἰτιᾶ τὸν κλέπτοντα (μτφρ. Βλέπεις ότι δεν κατηγορεί πρώτος τον κλέφτη.)

β) Αιτιολογικές, μετά από ρήματα ψυχικού πάθους, δικανικά κ.α. Δηλώνει αντικειμενική αιτιολογία.
π.χ. Ἄντρες στρατιῶται, μὴ θαυμάζετε ὅτι χαλεπῶς φέρω (μτφρ. δυσφορῶ) τοῖς παροῦσι πράγμασι.

2. ὡς

Εισάγει προτάσεις:

α) Ειδικές, μετά από ρήματα λεκτικά, δοξαστικά, αισθητικά, δηλωτικά, γνωστικά κ.α. Δηλώνει υποκειμενική κρίση.
π.χ. Ταῦτα λέγω, ὡς τὸ παράπαν οὐ νομίζεις θεοῦς. (μτφρ. Αυτά λέω ότι δηλαδή καθόλου δε σέβεται τους θεούς.)

β) Αιτιολογικές, μετά από ρήματα ψυχικού πάθους, δικανικά κ.α. Δηλώνει υποκειμενική αιτιολογία.
π.χ. Ὡς δ' οὐκ ἐπείθοντο, οἱ μὲν Κερκυραῖοι ἐπολιόρκουν τὴν πόλιν. (μτφρ. Επειδή δήθεν δεν υπάκουαν, οι Κερκυραῖοι πολιορκούσαν την πόλη.)

γ) Πλάγιες ερωτηματικές, μετά από ρήματα αποδεικτικά, δηλωτικά, απορηματικά, αποπειρατικά κ.α.
π.χ. Ἐφη (ενν. ὁ Θεμιστοκλῆς) τοὺς συμπρέσβεις [...] προσδέχεσθαι μέντοι ἐν τάχει ἤξειν καὶ θαυμάζειν ὡς οὐπω πάρευσιν. (μτφρ. Εἶπε ο Θεμιστοκλής ότι ὁμως περίμενε τους συμπρεσβευτές να ἔρθουν γρήγορα και απορούσε πῶς δεν ἦρθαν ἤδη.)

δ) Τελικές, μετά από ρήματα κίνησης ή σκόπιμης ενέργειας. Δηλώνει υποκειμενικό σκοπό.
π.χ. Ἄκουσον, ὡς ἂν μάθης. (μτφρ. Ἄκουσε για να μάθεις.)

ε) Συμπερασματικές, όταν στην κύρια πρόταση προηγούνται δεικτικές λέξεις οὕτως, τοιοῦτος, τοσοῦτος κ.α.
π.χ. Τοιαύτη δόξα γέγονεν, ὡς ὁ βάρβαρος κήδετα τῆς Ἑλλάδος καὶ φύλαξ τῆς εἰρήνης ἐστι. (μτφρ. Τέτοια φήμη ἔχει δημιουργηθεῖ, ὥστε ο βάρβαρος φροντίζει και εἶναι φύλακας της ειρήνης.)

στ) Χρονικές. Συνήθως όταν εκφέρονται με ρήμα ιστορικού χρόνου.
π.χ. Ὡς δὲ ἡμέρη τάχιστα ἐγεγόνεε, [...ἡ βασιλεία] ἐκάλεε τὸν Γύγα. (μτφρ. Ὁμως ευθύς όταν ξημέρωσε ...η βασίλισσα ἔστειλε να φωνάξουν τον Γύγη.)
π.χ. Ἀθηναῖοι δὲ ὡς ἤσθοντο, πλεύσαντες ναυσὶν ἐξήκοντα ἐπὶ Σάμου... (μτφρ. Ὁταν ἄκουσαν τα γεγονότα, αφού με ἐξήντα καράβια ἐπλευσαν εναντίον της Σάμου...)

ζ) Αναφορικές επιρρηματικές παραβολικές του ποιού ή του τρόπου, όταν στην κύρια πρόταση προηγούνται ή εννοούνται δεικτικά επίρρηματα (οὕτως, ὥδε).
π.χ. Διὸ δεῖ ἤχθαί πως εὐθύς ἐκ νέων, ὡς ὁ Πλάτων φησὶν, ὥστε χαίρειν τε καὶ λυπεῖσθαι οἷς δεῖ. (μτφρ. Γι' αυτό πρέπει να ἔχουμε πάρει, ὅπως λέει ο Πλάτωνας, ἀπό τη νεαρή ηλικία την αγωγή που θα μας κάνει να ευχαριστιόμαστε και να λυπούμαστε με αυτά που πρέπει.)

3. ἐπεὶ, ἐπειδὴ

Εισάγουν προτάσεις:

α) Χρονικές. Συνήθως όταν εκφέρονται με ρήμα ιστορικού χρόνου.
π.χ. Ἐπεὶ δὲ ὁ Κριτίας ταῦτα ἤκουσεν, ἀπῆλθεν. (μτφρ. Αφού ο Κριτίας ἄκουσε αυτά, ἔφυγε.)

β) Αιτιολογικές, μετά από ρήματα ψυχικού πάθους, δικανικά κ.α. Συνήθως εκφέρονται με οριστική, δυνητικές εγκλίσεις και ευκτική του πλαγίου λόγου. Ο ἐπεὶ, στην αρχή περιόδου, κυρίως στον ποιητικό λόγο, μπορεί να εισάγει κύριες προτάσεις που σημαίνουν προσταγή, ευχή, ερώτηση.
π.χ. Ἐπεὶ οὐκ ἤθελον καθαιρεῖν τὰ τείχη, φρουρὰν φαίνουσιν ἐπ' αὐτοῦς. (μτφρ. Επειδή δεν ἤθελαν να γκρεμίσουν τα τείχη, τους κήρυξαν τον πόλεμο.)

4. ὅτε, ὁπότε

Εισάγουν προτάσεις:

α) Χρονικές. Συνήθως όταν εκφέρονται με ρήμα ιστορικού χρόνου.

π.χ. **Ότε τὴν συμμαχίαν ἐποιήσασθε πρὸς τοὺς Βοιωτοὺς καὶ εἰς Ἀλίαρτον ἔδει βοηθεῖν**, ἐγὼ προσελθὼν τῷ Ὀρθοβούλῳ ἔφην. (μτφρ. Όταν συνάψατε τη συμμαχία με τους Βοιωτούς και έπρεπε να σπεύσετε για βοήθειά τους στην Αλίαρτο, εγώ αφού παρουσιάστηκα στον Ορθόβουλο, είπα.)

β) Αιτιολογικές (σπάνια).

π.χ. **Ότε τοίνυν οὕτως ἔχει**, προσήκει προθύμως ἐθέλειν ἀκούειν. (μτφρ. Επειδή (αφού) λοιπόν έτσι έχουν τα πράγματα, αρμόζει με προθυμία να θέλω να ακούω.)

5. ὅπως

Εισάγει προτάσεις:

α) Πλάγιες ερωτηματικές, μετά από ρήματα αποδεικτικά, δηλωτικά, απορηματικά, αποπειρατικά κ.α.

π.χ. Ἐνθυμείσθε δ', ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, **ὅπως μὴ πάντων ἔργον σχελιώτατον ἐργάσησθε**. (μτφρ. Θυμηθείτε, ἄνδρες Ἀθηναῖοι, πως δεν εργάζεστε για έργο προσβλητικότατο όλων.)

β) Τελικές, μετά από ρήματα κίνησης ή σκόπιμης ενέργειας.

π.χ. Ἐκάλεσέ τις αὐτὸν τῶν ὑπηρετῶν, **ὅπως ἴδοι τὰ ἱερά ἐξηρημένα**. (μτφρ. Κάλεσε κάποιος από τους υπηρέτες αυτόν, για να δει τα ιερά κατεστραμμένα.)

γ) Ενδοιαστικές (ὅπως μή), μετά από ρήματα που σημαίνουν φόβο, δισταγμό, επιφύλαξη κ.α.

π.χ. Ὁρᾶτε **ὅπως μὴ τι αἰσχρὸν πράξωμεν**. (μτφρ. Προσέξτε να μην κάνουμε κάτι κακό.)

δ) Αναφορικές.

π.χ. **Όπως γινώσκετε**, οὕτω καὶ ποεῖτε.

6. εἰ

Εισάγει προτάσεις:

α) Πλάγιες ερωτηματικές (μονομελείς), μετά από ρήματα αποδεικτικά, δηλωτικά, απορηματικά, αποπειρατικά κ.α.

π.χ. Σαφῶς δ' οὐκ οἶδ' **εἰ θεὸς ἐστίν**. (μτφρ. Με ακρίβεια δε γνωρίζω αν υπάρχει θεός.)

β) Αιτιολογικές, μετά από ρήματα ψυχικού πάθους, δικανικά κ.α. Δηλώνει υποθετική αιτιολογία.

π.χ. Τοὺς δ' ἀπαιδεύτους ἀρετῆς θαυμάζοιμι ἄν, **εἴ τι πλέον ἂν ὠφελήσειε λόγος**. (μτφρ. Θα απορούσα, αν, τους απαιδευτους στην αρετή, ο λόγος θα μπορούσε να ωφελήσει κάπως περισσότερο.)

γ) Υποθετικές.

π.χ. **Εἰ μὲν ποτε ἠδίκησέ με**, προσῆκεν αὐτῷ δίκην δίδοναι. (μτφρ. Αν βέβαια με αδίκησε κάποτε, έπρεπε αυτός να τιμωρηθεί.)

7. ἐάν, ἂν, ἤν

Εισάγουν προτάσεις:

α) Πλάγιες ερωτηματικές (μονομελείς), μετά από ρήματα αποδεικτικά, δηλωτικά, απορηματικά, αποπειρατικά κ.α.

π.χ. Σκέψαι **ἐάν τόδε ἀρέσκη σοι**. (μτφρ. Σκέψου, αν σου αρέσει αυτό.)

β) Υποθετικές. (ανήκει στο σκέλος του υποθετικού λόγου που εισάγει την υπόθεση)

π.χ. **Ἐάν πάντα ἀκούσητε**, κρίνατε. (μτφρ. Αν ακούσατε τα πάντα, αποφασίστε.)

8. αναφορικές αντωνυμίες, αναφορικά επιρρήματα

Εισάγουν προτάσεις:

α) Πλάγιες ερωτηματικές (μερικής άγνοιας), μετά από ρήματα αποδεικτικά, δηλωτικά, απορηματικά, αποπειρατικά κ.α.

π.χ. Ἐκελεύομεν τούτους ἐπιμελεῖσθαι **ὅπως ἂν ὡς τάχιστα ἀπολάβωμεν τὰ χρήματα**. (μτφρ. Προστάξαμε αυτούς να φροντίσουν πώς θα πάρουμε τα χρήματα όσο το δυνατόν ταχύτερα.)

β) Αναφορικές προτάσεις (ονοματικές ή επιρρηματικές), χωρίς εξάρτηση από συγκεκριμένες κατηγορίες ρημάτων.

π.χ. Οἶμαι γὰρ ἂν ἡμᾶς τοιαῦτα παθεῖν **οἷα τοὺς ἐχθροὺς οἱ θεοὶ ποιήσειαν**. (μτφρ. Γιατί νομίζω ότι θα παθαίναμε τέτοια κακά σαν αυτά που μακάρι οι θεοί να τα δώσουν στους αντιπάλους μας.)